

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 90 L

(2017–2018)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i rettsgebyrloven (gebyr for skifteattest og uskifteattest)

*Tilråding fra Justis- og beredskapsdepartementet 15. mai 2018,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

I denne proposisjonen foreslår departementet å innføre gebyr for domstolenes utstedelse av skifteattester og uskifteattester. Domstolene yter disse tjenestene vederlagsfritt i dag.

Skifteattesten er det sentrale dokumentet ved privat skifte av dødsboer. Arvinger legitimert til å forestå det private skiftet ved en slik attest kan disponere over et dødsbo. Uskifteattesten er et dokument som viser at gjenlevende ektefelle eller samboer har overtatt hele eller deler av et bo i uskifte.

Rettsgebyret (R) er et grunngebyr som danner utgangspunkt for beregning av betaling for visse offentlige tjenester. Gebyrene som betales for tjenestene er sammensatt av grunngebyret R og en multiplikator.

Gebyrene for utstedelse av skifteattester og uskifteattester foreslås knyttet opp mot rettsgebyret, som i dag er 1 130 kroner. Det foreslås et gebyr tilsvarende rettsgebyret (1 130 kroner) for utstedelse av skifteattester, og et gebyr på 0,75 R (847,50 kroner) for utstedelse av uskifteattester.

Ved fastsettelsen av gebyrene er det tatt hensyn til Finansdepartementets «Bestemmelser om statlig gebyr- og avgiftsfinansiering» i rundskriv R-112/15. Her er det en målsetting at gebyrer tilsvarende de gjennomsnittlige kostnadene staten har ved å produsere de aktuelle tjenestene (selvkost).

Forslagene til gebyrnivåer i denne proposisjonen er basert på kostnadsberegninger foretatt av Domstoladministrasjonen.

Forslaget i høringsnotatet om nytt gebyr for utstedelse av fullmakter for håndtering av bo i medhold av skifteloven § 80 følges ikke opp i denne proposisjonen.

Departementet vil gi forskriftsbestemmelse om etterskuddsvis innkreving av gebyrene. Det vil på et senere tidspunkt bli vurdert om gebyrene skal innkreves forskuddsvis.

Gebyrene vil gi årlige statlige inntekter på ca. 32 mill. kroner, og Stortinget har budsjettet med halvårseffekten i 2018. Departementet foreslår derfor at lovendringene trer i kraft 1. juli 2018.

2 Bakgrunnen for lovforslaget og høring

Stortinget har i sitt budsjettvedtak lagt halvårseffekten av et nytt felles gebyr for skifteattester, uskifteattester og fullmakter ved bo av mindre verdi inn i statsbudsjettet for 2018, jf. Innst. 6 S (2017–2018) kap. 3410 Domstolene side 16 og Prop. 1 S (2017–2018) Justis- og beredskapsdepartementet punkt 9.4.2 Nytt gebyr for skifteattest m.m. side 78 og under kap. 3410 Domstolene post 01 Rettsgebyr side 81.

Innføringen av nye gebyrer må hjemles i lov, og lovforslaget ble sendt på høring 1. februar 2018 med høringsfrist 15. mars 2018 til følgende adressater:

Arbeids- og sosialdepartementet
 Barne- og likestillingsdepartementet
 Finansdepartementet
 Helse- og omsorgsdepartementet
 Kommunal- og moderniseringsdepartementet
 Kunnskapsdepartementet
 Kulturdepartementet
 Statsministerens kontor

Domstoladministrasjonen
 Høyesterett
 Lagmannsrettene
 Tingrettene
 Oslo byfogdembete

Politidirektoratet
 Politidistriktene/namsmennene/namsfogdene
 Forliksrådene

Brønnøysundregistrene
 Fylkesmannsembetene
 Regjeringsadvokaten
 Samarbeidsutvalget for forliksråd og namsmenn
 Sametinget
 Sivilombudsmannen
 Skattedirektoratet
 Statens innkrevingssentral
 Statens sivilrettsforvaltning
 Sysselmannen på Svalbard

Advokatforeningen
 Akademikerne
 Den norske Dommerforening
 Dommerfullmektigforeningen
 KS
 Norges Juristforbund
 Norsk tjenestemannslag
 Parat

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
 Gatejuristen
 Gjeldsoffer-Alliansen
 Juridisk rådgivning for kvinner (JURK)
 Jussbuss
 Jussformidlingen
 Jusshjelpa i Nord-Norge
 Norges Handikapforbund
 Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS)
 Rettspolitisk forening
 Stiftelsen Rettferd for taperne

Følgende instanser innga høringssvar med merknader til forslaget:

Domstoladministrasjonen

Alta tingrett
 Fosen tingrett
 Gjøvik tingrett
 Jæren tingrett
 Kongsberg og Eiker tingrett
 Moss tingrett
 Nedre Romerike tingrett
 Nordre Vestfold tingrett
 Oslo byfogdembete
 Salten tingrett
 Sarpsborg tingrett
 Stavanger tingrett
 Sør-Trøndelag tingrett
 Tønsberg tingrett

Finnmark politidistrikt
 Levanger kommune
 Politidirektoratet
 Skatteoppkreveren i Eigersund

Advokatforeningen
 Juridisk rådgivning for kvinner (JURK)
 Jussformidlingen
 Kreftforeningen

Ruth A. Guzon

Følgende instanser innga høringssvar uten merknader til forslaget:

Brønnøysundregistrene
 Helse- og omsorgsdepartementet
 Kunnskapsdepartementet

3 Gebyr for skifteattester, uskifteattester og fullmakter

3.1 Gjeldende rett

3.1.1 Utstedelse av skifteattester, uskifteattester og fullmakter etter skifteloven § 80

Reglene for privat skifte av dødsbo, herunder tingrettens utstedelse av skifteattester og uskifteattester, fremgår av skifteloven kapittel 13.

Skal boet bli skiftet privat, må en eller flere av loddeierne avgi erklæring overfor retten om å påta seg ansvaret for de forpliktelser som påhviler avdøde, jf. skifteloven § 78. Slik erklæring må avgis innen 60 dager etter dødsfallet. Innen

samme frist må gjenlevende ektefelle ha avgitt erklæring om boet ønskes beholdt i uskifte, jf. skifteloven § 81. Skifteattest utstedes når samtlige loddeiere har påtatt seg slikt ansvar for avdødes forpliktelser etter § 78 første ledd første punktum, eller til den eller de som ved utløpet av fristen i § 81 har påtatt seg dette ansvaret, jf. skifteloven § 82 annet ledd første punktum. Den eller de som er legitimert ved skifteattest, forestår det private skiftet, selv eller ved fullmektig, jf. skifteloven § 82 første ledd. Brukes testamentsfullbyrder etter skifteloven § 87 a skal skifteattesten utstedes til denne, og ikke til arvingene, jf. skifteloven § 82 annet ledd annet punktum.

Reglene gjelder tilsvarende hvor lengstlevende ektefelle bare har adgang til delvis å overta boet i uskifte. Hvis boet blir skiftet privat mellom lengstlevende og de som straks har krav på arv, utsteder retten uskifteattest når arvingene bekrefter at oppgjør har funnet sted, jf. skifteloven § 89. Bestemmelsen gjelder også for samboere, jf. arveloven § 28 g annet ledd.

Hvis boets midler må antas å gi intet eller bare et minimalt beløp til fordeling etter at begravesutgiftene er dekket, overlater retten midlene til den som har ordnet med begravelen, eller en annen som har stått avdøde nær. Vedkommende blir ansvarlig for boets og avdødes forpliktelser kun innenfor rammen av de motatte midler, jf. skifteloven § 80. Tingrettene har praksis for å utstede en fullmakt, ofte benevnt som attest, for håndteringen av slike bo av mindre verdi.

Tingretten utsteder bare én skifteattest. Hvis det er flere arvinger som har overtatt ansvaret for arv og gjeld, vil det framgå av skifteattesten at de i fellesskap er legitimert til å gjennomføre et privat skifte. Av praktiske grunner kan det lages bekrefte kopier av skifteattesten slik at arvingene ikke behøver å sende originalen hver gang de må legitimere seg ovenfor banker, offentlige institusjoner osv. Det betales i dag ikke gebyr for rettens utstedelse av attester eller kopier.

Tingrettens arbeidsoppgaver ved utstedelse av attester omfatter vurdering av om vilkårene for skifte eller uskifte er til stede, registrering av boet og utstedelse av attesten. Dommeren eller saksbehandleren vil blant annet svare på spørsmål om hvem som er arvinger i boet, hvordan skifteerklæringen skal fylles ut, om hvilke former for skifte av boet som kan være aktuelt, om uskiftet bo mv.

Både skifteattester og uskifteattester inneholder tingrettens saksnummer, avdødes navn,

fødselsnummer, adresse, dødsdato og avdødes sivile status. En skifteattest inneholder i tillegg arvingenes navn, adresse, fødselsdato, arvingstype, opplysninger om eventuelt testament, opplysninger om hvilke arvinger som har overtatt ansvaret for avdødes forpliktelser og om skifteattesten omfatter hele boet. En uskifteattest inneholder gjenlevendes navn, fødselsnummer, adresse og på hvilke vilkår hele eller deler av boet er overtatt i uskiftet.

3.1.2 *Finansdepartementets bestemmelser om statlig gebyr- og avgiftsfinansiering*

Etter Finansdepartementets rundskriv R-112/15 «Bestemmelser om statlig gebyr- og avgiftsfinansiering» punkt 3.1.1 nr. 1 er hovedformålet med gebyrer å finansiere en myndighetsbestemt tjeneste. Det fremgår videre av punkt 3.2.1 nr. 1. at «[g]ebyrordninger kan etableres når det offentlige utfører en klart definert tjeneste overfor betaleren og det ikke betales for noe annet eller mer.» Gebyret bør gi betalerne insentiver til å endre handlemåte i samfunnsøkonomisk rasjonell retning, jf. punkt 3.2.1 nr. 2.

Hvilken størrelse gebyrer for offentlige tjenester kan ha, fremgår av punkt 3.2.2 nr. 1 til 5. Betalingen skal ikke overstige kostnadene ved å produsere og levere tjenesten, og bør fullt ut dekke kostnadene basert på kostnadseffektiv drift. Gebyret skal altså som hovedregel dekke kostnadene ved myndighetshandlingen fullt ut (selvkostprinsippet). Den nærmere beregningen bør skje på grunnlag av gjennomsnittskostnaden ved å produsere og levere tjenesten. Dersom tjenesten påvirker faste kostnader, tas også tillegget i de faste kostnadene med i beregningsgrunnlaget. Betalingen bør enten basere seg på standardiserte satser (prislistor) eller på faktisk medgått ressursforbruk.

3.1.3 *Rettsgebyret*

Rettsgebyret utgjør 1 130 kroner, jf. rettsgebyrforakriften § 2-1. Rettsgebyret ble innført i 1982 og ble sist endret med virkning fra 1. januar 2018. Det følger av forarbeidene til rettsgebyrloven at det er lagt opp til et system hvor gebyrene knyttet til rettsgebyret vil tilsvare kostnadsdekning for tjenestene hvis grunngebyret blir regelmessig justert. Det følger av Prop. 15 L (2016–2017) punkt 3.4 side 4 at det tas sikte på årlige justeringer av rettsgebyret.

3.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet å innføre et felles gebyr for domstolenes utstedelse av skifteattester, uskifteattester og fullmakter for håndtering av bo av mindre verdi. Gebyret ble foreslått fastsatt til rettsgebyret. Endringene skulle etter forslaget tre i kraft 1. juli 2018. Departementet foreslo følgende bestemmelse inntatt som ny § 21 i rettsgebyrloven:

«For utstedelse av skifteattest eller uskifteattest i medhold av skifteloven betales rettsgebyret. Det samme gjelder for utstedelse av fullmakt for håndtering av et bo i medhold av skifteloven § 80.»

3.3 Høringsinstansenes syn

3.3.1 Overordnede synspunkter

Høringsinstansene har ulike syn på om det bør innføres gebyr for utstedelse av skifteattester, uskifteattester og fullmakter etter skifteloven § 80. I det følgende gis først en oversikt over overordnede synspunkter, dernest behandles gebyrforslagene enkeltvis nedenfor i punktene 3.3.2, 3.3.3 og 3.3.4.

De fleste høringsinstansene er kritiske til gebyrforslaget. Hovedsynspunktene er at det fremstår urimelig å kreve gebyr for et dokument som er påkrevd for å gjennomføre et privat skifte, at ordningen rammer personer i sårbare livssituasjoner og at forslaget medfører økt administrasjon. Noen av høringsinstansene er samtidig også positive til gebyr for én eller flere av de aktuelle tjenestene.

Domstoladministrasjonen mener at det bør innføres gebyr for utstedelse av skifteattester og uskifteattester. Domstoladministrasjonen begrunner sitt syn med prinsippene om selvkost og brukerbetaling. De viser videre til at det er innført gebyr for domstolenes utstedelse av notarialbekreftelser og oppbevaring av testamenter, og mener det ikke er grunnlag for å stille domstolenes utstedelse av skifteattester og uskifteattester annerledes.

Advokatforeningen mener på den andre siden at det må aksepteres «at alle forhold som krever ressurser i et samfunn ikke kan gjøres lønnsomme eller kostnadsnøytrale». Advokatforeningen mener det vil stride mot den alminnelige rettsfølelse å kreve gebyr for utstedelse av nødvendige attester og fullmakter den enkelte ikke kan velge bort. *Fosen tingrett, Oslo byfogdembete,*

Sarpsborg tingrett, Stavanger tingrett, Tønsberg tingrett, Skatteoppkreveren i Eigersund, Den norske Dommerforening, Jussformidlingen, Krefthforeningen og Ruth A. Guzon fremsetter liknende synspunkter. *JURK* og *Jussformidlingen* er bekymret for at forslaget vil ramme de mest ressurssvake.

Enkelte høringsinstanser, blant annet *Advokatforeningen* og *Oslo byfogdembete*, viser til at samfunnet er tjent med at det offentlige fører kontroll med hvem som ordner avdødes etterlatenskaper. *Den norske Dommerforening* viser til at samfunnet er tjent med at boene ryddes opp på en rask og enkel måte, og at det derfor ikke har vært vanlig å ta betalt for slike tjenester. Dommerforeningen bemerker at dersom gebyr innføres, kan dette få ringvirkninger ved at også banker og andre private institusjoner kan begynne å ta betalt for liknende tjenester.

Noen høringsinstanser viser til at arveavgiften er avskaffet. *Krefthforeningen*, som var fritatt for arveavgiften, oppfatter gebyr for attester i forbindelse med dødsfall som en delvis gjeninnføring av arveavgiften. *Nordre Vestfold tingrett* uttaler at det er «vanskelig å se logikken i gebyrileggelse av slike tjenester parallelt med at arveavgiften nå er fjernet». *Sarpsborg tingrett* og *Skatteoppkreveren i Eigersund* fremhever liknende synspunkter.

Høringsinstansene har generelt ingen innvendinger mot at et eventuelt gebyr knyttes opp mot rettsgebyret.

Flere høringsinstanser uttaler seg om størrelsen på gebyrene. *Domstoladministrasjonen* mener gebyr for skifteattester bør svare til rettsgebyret, og at gebyr for uskifteattester bør tilsvare 0,75 R. *Oslo byfogdembete* bemerker at det «til dels er ganske store forskjeller i ressursbruken på de forskjellige typer attester», og at gebyret for uskifteattester bør halveres. *Sør-Trøndelag tingrett* tar til orde for at gebyret for uskifteattester ikke bør overstige halvparten av rettsgebyret. *Kongsberg og Eiker tingrett* uttaler at utstedelse av skifteattester i mange tilfeller er ren rutine som ikke kan forsvare et gebyr som svarer til rettsgebyret, og at utstedelse av fullmakter svært sjelden kan forsvare brøkdelen av dette gebyret. Tingretten mener et gebyr på 0,5 R eller 0,25 R gir bedre uttrykk for kostnaden ved behandlingen av disse sakene. *Fosen tingrett* mener de fleste skifteattester kan utstedes raskt og effektivt. De legger til grunn at dødsfallprotokoll må registreres uavhengig av om skifteattest utstedes, og bemerker at tidsbruken for dette ikke ligger inne i beregningene i høringsnotatet. *Gjøvik tingrett* mener et gebyr tilsvarende rettsgebyret er for høyt, og

viser til at det betales 5 R for en hovedforhandling. Tingretten mener at en sammenlikning av tids- og ressursbruken ved disse to oppgavene tilsier at gebyret for utstedelse av de aktuelle attestene bør settes lavere.

Oslo byfogdembete mener det bør innføres gebyr for kopiering av skifteattester og andre dokumenter i avsluttede saker. Byfogdembetet anslår at den utfører 2 400 kopieringer om året, og fremhever at denne tjenesteytingen er ressurskrevende. *Sør-Trøndelag tingrett* anslår at den mottar minst 2 500 forespørsler, herunder om kopi av attester, i avsluttede saker om året, og mener det bør ilegges gebyr også for denne servicevirksomheten.

Flere høringsinstanser etterlyser en nærmere vurdering av til hvilken tid og hvordan gebyret skal betales. *Den norske Dommerforening* anser det som sentralt at betalingen gjøres så rasjonell som mulig for å unngå omfattende merarbeid for domstolene. Dommerforeningen mener derfor det bør vurderes å gi en regel om etterskuddsbetaling inntil det innføres en mer rasjonell betalingsmåte. *Domstoladministrasjonen* mener gebyret normalt bør betales på forskudd, blant annet fordi man da unngår eventuelle kostnader forbundet med manglende betaling. Domstoladministrasjonen mener det bør vurderes om betaling kan skje gjennom en nettbasert løsning, men bemerker at det i så fall også må være mulig å betale i domstolen. Det vil uansett ta noe tid å etablere en nettbasert betalingsløsning, og Domstoladministrasjonen mener derfor det i en overgangsperiode på inntil seks måneder bør åpnes for etterskuddsbetaling. *Oslo byfogdembete* mener en overgangsperiode på seks måneder vil bli for kort.

Gjøvik tingrett trekker frem ulempene ved at retten ved forskuddsbetaling må ta kontakt med brukerne for å avklare hvem en faktura skal utstedes til. Dette vil etter tingrettens syn forsinke prosessen, og det vil også kunne medgå noe tid fra betalingen skjer til den blir registrert. Tingretten viser på den annen side til at det ved etterskuddsbetaling er en risiko for at betaling ikke finner sted, og at domstolen dermed må bruke ressurser på å følge opp krav. *Fosen tingrett* fremhever de samme synspunktene. *Oslo byfogdembete* mener gebyret må kreves inn etterskuddsvis. Det vises til at det ofte haster å utstede attester og at forskuddsbetaling vil kunne medføre forsinkelser. Det samme hensynet trekkes også frem av *Sør-Trøndelag tingrett*. Tingretten viser til at gebyr for testamenter innkreves på etterskudd, og at det samme også kan gjelde for attestene og fullmaktene.

Mange høringsinstanser er bekymret for de økonomiske og administrative konsekvensene som følger med innføring av gebyr. *Fosen tingrett* og *Salten tingrett* frykter at den samfunnsøkonomiske belastningen og ressursbruken ved gebyrordningen overstiger inntjeningene. *Moss tingrett* mener gebyrene vil medføre økt ressursbruk, mer administrasjon og økte kostnader, og at gebyret anses lite hensiktsmessig. *Alta tingrett* mener innføring av gebyrene vil medføre at hardt pressede domstoler belastes ytterligere. *Nordre Vestfold tingrett*, *Oslo byfogdembete*, *Sarpsborg tingrett* og *Sør-Trøndelag tingrett* antar at merarbeidet for domstolene vil bli betydelig.

En del høringsinstanser fremhever problematikken knyttet til bo med mindre verdier, såkalte «flytende bo», som ikke blir overtatt til skifte. *Sarpsborg tingrett* opplyser for eksempel at tingretten mottar en mengde henvendelser om bo som ikke er overtatt, og at disse medfører et ikke ubetydelig merarbeid for domstolen. Tingretten opplyser også at den mottar post etter avdøde, og at det av den grunn er uheldig om bo ikke overtas. *Sarpsborg tingrett* viser også til at det kan bli et miljøproblem om biler, hengere, traktorer og andre formuesgoder ikke omregistreres, vrakes eller flyttes.

Salten tingrett uttaler at saksbehandlerne som arbeider med skifte allerede mottar mange henvendelser fra kreditorer mv. i «flytende bo», og det er uheldig om det blir flere slike bo. Tingretten mener det heller ikke kan ses bort fra at flere vil unnlate å be om skifteattest eller uskifteattest for i stedet å vente på at retten åpner offentlig skifte etter skifteloven § 83. Gebyrordningen medfører også en risiko for en økning i antall tvangssalgsaker for at kreditorene skal få realisert kravene sine. *Salten tingrett* viser også til at det kan oppstå strid mellom arvingene om gebyret skal dekkes av boets eller andre midler.

En av høringsinstansene, *Nedre Romerike tingrett*, ser ingen grunn til å gjenta det som allerede er uttalt i andre hørings svar idet tingretten generelt samstemmer i de synspunkter som er fremmet, og viser særlig til *Gjøvik tingretts* hørings svar.

3.3.2 Gebyr for skifteattest

Domstoladministrasjonen, *Sør-Trøndelag tingrett* og *Finnmark politidistrikt* støtter forslaget om gebyr for skifteattester. *Politidirektoratet* slutter seg til *Finnmark politidistrikts* merknader.

Alta tingrett, *Fosen tingrett*, *Jæren tingrett*, *Kongsberg* og *Eiker tingrett*, *Moss tingrett*, *Nordre Vestfold tingrett*, *Oslo byfogdembete*, *Salten tingrett*,

Sarpsborg tingrett, Stavanger tingrett, Tønsberg tingrett, Levanger kommune, Skatteoppkreveren i Eigersund, Advokatforeningen, JURK, Jussformidlingen og Kreftforeningen er imot forslaget om gebyr for skifteattester. Høringsinstansene begrunner sitt ståsted til forslaget om et nytt felles gebyr for skifteattester, uskifteattester og fullmakter etter skifteloven § 80 særlig i de overordnede synspunkter som er gjengitt under punkt 2.2.1 ovenfor. I tillegg har noen høringsinstanser uttalt seg spesielt om forslaget om nytt gebyr på skifteattester.

Nordre Vestfold tingrett er herunder generelt skeptisk til forslaget om innføring av gebyrer for de ulike typer attester, men uttaler likevel at det i høyden bør innføres gebyr for ordinære skifteattester etter skifteloven § 78, der én eller flere arvinger overtar ansvaret for arv og gjeld.

Den norske Dommerforening reiser spørsmål om det er riktig og hensiktsmessig å ilegge gebyr for en offentlig tjeneste som for de fleste mennesker oppstår en gang i livet, og hvor en vesentlig del av domstolenes arbeid består i veiledning for arvinger/pårørende. De ser likevel på dette først og fremst som en politisk avgjørelse, og uttaler seg om en del forhold som de mener bør tas i betraktning. Dommerforeningen viser herunder til en del praktiske problemstillinger og at det er i samfunnets interesse at flest mulig bo skiftes privat, men antar også at innføring av et gebyr ikke vil medføre en vesentlig økning i antallet offentlige skifter. Dette fordi de fleste arvinger vil se seg tjent med å betale et gebyr tilsvarende rettsgebyret for skifteattest for unngå ulempene og utgiftene ved et offentlig skifte. Dommerforeningen viser herunder til at gebyret i de fleste tilfeller vil være lite sammenholdt med verdiene i boet. *Moss tingrett* mener også at det mest sannsynlig ikke vil bli en økning i antallet offentlige skifter om gebyret innføres for privat skifte.

3.3.3 Gebyr for uskifteattest

Domstoladministrasjonen og Finnmark politidistrikt støtter forslaget om gebyr for uskifteattest. *Politidirektoratet* slutter seg til Finnmark politidistrikts merknader.

Alta tingrett, Fosen tingrett, Kongsberg og Eiker tingrett, Moss tingrett, Nordre Vestfold tingrett, Oslo byfogdembete, Salten tingrett, Sarpsborg tingrett, Stavanger tingrett, Tønsberg tingrett, Levanger kommune, Skatteoppkreveren i Eigersund, Advokatforeningen, JURK, Jussformidlingen og Kreftforeningen er imot forslaget om gebyr for uskifteattest.

Høringsinstansene begrunner sitt ståsted til lovforslaget om et nytt felles gebyr for skifteattester

og uskifteattester etter skifteloven § 80 særlig i de overordnede synspunkter som er gjengitt under punkt 2.2.1 ovenfor. I tillegg har noen høringsinstanser uttalt seg spesielt om forslaget om nytt gebyr på uskifteattester.

Den norske Dommerforening oppfordrer herunder departementet til å vurdere nærmere om det er hensiktsmessig med gebyr for utstedelse av uskifteattester. Dommerforeningen viser til at det er en fare for at lengstlevende ektefelle i en del tilfeller vil unnlate å innhente uskifteattest fordi utstedelsen er gebyrbelagt, og at dette kan føre til merarbeid for retten og til åpning av flere offentlige skifter.

Fosen tingrett bemerker videre at tinglysning av hjemmelsovergang av eiendom til gjenlevende ektefelle ved uskifte til sammenlikning er gebyrfritt i dag. *Nordre Vestfold tingrett* mener at gebyret i tillegg særlig vil ramme den gruppen av etterlatte som sitter med en anstrengt økonomi samtidig som begravelsesutgifter mv. skal dekkes.

Flere av høringsinstansene, herunder *Fosen tingrett, Gjøvik tingrett, Moss tingrett, Nordre Vestfold tingrett, Oslo byfogdembete, Sarpsborg tingrett, Skatteoppkreveren i Eigersund og Stavanger tingrett*, peker på utfordringer der ektefellene har hatt felles bankkonto eller gjenlevende har disponert en bankkonto registrert i avdødes navn. I slike tilfeller kreves det uskifteattest for at gjenlevende kan disponere kontoen og få tilgang til egne midler. Det kan skape praktiske problemer hvis det tar tid før betalingen av gebyret blir registrert. I tillegg kan gjenlevende være avhengig av tilgang til bankkontoen for å betale et eventuelt forskuddsvis gebyr. Det kan dermed bli et problem at gjenlevende ikke får disponert kontoen før gebyret er betalt og uskifteattesten er utstedt. *Oslo byfogdembete* uttaler om disse utfordringene:

«På denne bakgrunn kan det oppfattes som sterkt urimelig og stride mot den alminnelige rettsfølelsen om lengstlevende skal betale gebyr. Lengstlevende kan bli satt i en vanskelig økonomisk situasjon i en fra før av sårbar livssituasjon.»

Sarpsborg tingrett trekker frem at domstolen har en informasjonsplikt, og at den må bruke tid på å hjelpe personer før skifteform er avklart. Arvingene har mange ganger behov for å snakke om avdødes siste timer før de klarer å snakke om skifte. *Sarpsborg tingrett* reiser derfor spørsmålet om det skal tas betalt for å lytte og hvordan sorg kan «tyngdevurderes».

3.3.4 Gebyr for fullmakt for håndtering av bo etter skifteloven § 80

Finnmark politidistrikt støtter forslaget om gebyr for fullmakter for håndtering av bo i medhold av skifteloven § 80. *Politidirektoratet* slutter seg til Finnmark politidistrikts merknader.

Domstoladministrasjonen, Alta tingrett, Fosen tingrett, Jæren tingrett, Kongsberg og Eiker tingrett, Moss tingrett, Nordre Vestfold tingrett, Oslo byfogdembete, Salten tingrett, Sarpsborg tingrett, Sør-Trøndelag tingrett, Tønsberg tingrett, Levanger kommune, Skatteoppkreveren i Eigersund, Advokatforeningen, Den norske Dommerforening, JURK, Jussformidlingen og Kreftforeningen er imot forslaget om gebyr for fullmakter etter skifteloven § 80.

Høringsinstansene begrunner sitt ståsted til forslaget om et nytt felles gebyr for skifteattester og uskifteattester og fullmakter etter skifteloven § 80 særlig i de overordnede synspunkter som er gjengitt under punkt 2.2.1 ovenfor. I tillegg har noen høringsinstanser uttalt seg spesielt om forslaget om nytt gebyr på fullmakter etter skifteloven § 80.

Flere av høringsinstansene mener at det er tvilsomt om noen, herunder arvinger, venner eller naboer av avdøde, ønsker å betale gebyr for å håndtere et bo som har begrensede eller ingen midler. *Domstoladministrasjonen, Fosen tingrett, Jæren tingrett, Kongsberg og Eiker tingrett, Moss tingrett, Nordre Vestfold tingrett, Stavanger tingrett, Sør-Trøndelag tingrett og Tønsberg tingrett* antar eller utelukker ikke at forslaget medfører at antallet «flytende bo» vil stige. *Den norske Dommerforening* fremhever at samfunnet er tjent med at opprydding skjer raskt, og at offentlig skifte ikke er et alternativ i disse sakene. *Gjøvik tingrett* bemerker at det er utfordrende allerede i dag å få arvinger til å ordne opp i disse boene, noe som blant annet kan føre til at bankkontoer registrert i avdødes navn ikke blir avsluttet. *Jæren tingrett* trekker også frem dette hensynet. *Moss tingrett* mener det er uheldig om det ikke registreres eierskifte på avdødes realregistrerte formuesgoder. *Skatteoppkreveren i Eigersund* frykter at det vil bli vanskeligere å fremme krav mot bo med begrensede eller ingen midler, fordi arvingene neppe vil betale for å få utstedt en fullmakt.

Jæren tingrett reiser spørsmålet om arvingene må betale gebyr for å få utstedt fullmakt til å innhente opplysninger om avdødes eiendoms- og gjeldsforhold i tillegg til å betale gebyr for å få utstedt en attest. *Gjøvik tingrett* viser til at det noen ganger er behov for tilleggsfullmakter etter skifteloven § 80, for eksempel etter et skatteopp-

gjør der det viser seg at avdøde har penger til gode, og reiser spørsmålet om det skal betales gebyr to ganger i et slikt tilfelle. Liknende spørsmål reiser også *Nordre Vestfold tingrett* og *Oslo byfogdembete*.

Moss tingrett, Stavanger tingrett og Sør-Trøndelag tingrett mener for øvrig at det etter skifteloven § 80 utstedes en «attest», ikke en «fullmakt». *Sør-Trøndelag tingrett* mener ordet «fullmakt», for å være konsekvent med ordlyden i skifteloven, bør byttes ut med «attest».

3.4 Departementets vurdering

Departementet mener det er rimelig at det betales et gebyr som svarer til utgiftene staten påføres ved å utstede skifteattester og uskifteattester ved privat skifte. Disse ytelsene er klare definerte myndighetshandlinger med et visst servicepreg, og statens ressursbruk og kostnader ved å levere disse tjenestene er ikke ubetydelige.

Det skal allerede betales gebyr for tjenestene domstolene yter ved offentlig skifte, og det er etter departementets syn ikke tungtveiende nok grunner til å stille utstedelse av skifteattester og uskifteattester i en annen stilling. Gebyrene som foreslås innført ved utstedelse av skifteattester og uskifteattester vil fortsatt være betydelig lavere enn ved offentlig skifte. I offentlige skifter betales i dag 18 R i saker hvor tingretten selv forestår skiftet. I offentlige skifter hvor domstolen oppnevner en advokat som bostyrer betales halvparten av gebyret, men til gjengjeld må advokatutgiftene dekkes. Den store differansen mellom gebyrene og utgiftene ved offentlig og privat skifte vil på denne måten fortsatt gi insentiver til samfunnsøkonomisk rasjonelle handlinger i form av at private skifter, der det er mulig, vil foretrekkes fremfor offentlige skifter. Dette er også påpekt av noen av høringsinstansene.

Departementet har på den annen side kommet til at det ikke bør innføres gebyr for utstedelse av fullmakter ved bo av mindre verdi etter skifteloven § 80. Et eventuelt gebyr for utstedelse av disse fullmaktene antas å føre til en økning i antall bo som ikke avsluttes, såkalte «flytende bo». Bo som ikke er avsluttet kan påføre det offentlige så vel som private institusjoner og personer unødige ulemper og utgifter. Departementet viser for øvrig til høringsinstansenes synspunkter til dette spørsmålet.

Når det gjelder gebyr for uskifteattester har departementet merket seg at enkelte høringsinstanser mener et gebyr kan medføre at flere lengstlevende unnlater å innhente uskifteattest

med de ulemper det kan medføre. Departementet kan vanskelig se at det er særlig sannsynlig at dette vil bli et problem av betydning. Flere av høringsinstansene har videre pekt på at det fremstår som urimelig at den lengstlevende ektefellen må betale gebyr for å få tilgang til sin andel av midlene på det som har vært avdødes og gjenlevendes felles bankkonto. Departementet bemerker at gjenlevende ektefelle med en skifteattest også vil få tilgang til avdødes midler, og ser derfor ikke dette som en avgjørende begrunnelse for ikke å innføre gebyr også for uskifteattester. En etterskuddsvis innkreving av gebyret vil også avhjelpe eventuelle praktiske problemer knyttet til å få betalt gebyret.

Noen av høringsinstansene har reist spørsmål om det i noen situasjoner vil bli betalt dobbelt gebyr. Til dette bemerker departementet at forslagene om gebyrer ikke forstås å omfatte innføring av gebyr for utstedelse av såkalt «undersøkelsesfullmakt». Det vil si en fullmakt fra retten til én eller flere av arvingene til å gjøre undersøkelse av avdødes formuesforhold før det tas stilling til om

boet skal overtas til privat skifte eller ikke. Dette for at arvingene i en tidlig fase skal få bedre oversikt over konsekvensene av gjeldsovertakelsen som overtakelse av boet til privat skifte innebærer.

Gebyr kan også tenkes hvor et bo som er antatt til offentlig skiftebehandling begjæres tilbakelevert til arvingene for privat skifte eller til uskifte. Da avsluttes den offentlige skiftebehandlingen og det utstedes attest. Departementet mener at denne overgangen til privat skifte ikke skal utløse et nytt gebyr. Det er allerede betalt et betydelig gebyr til staten for det offentlige skiftet for det aktuelle boets vedkommende, og utstedelsen av attesten kan sees på som en del av avslutningen av saksbehandlingen for det offentlige skiftet.

Domstoladministrasjonen har i høringsrunden opplyst at nye beregninger viser at ressursbruken er noe mindre for utstedelse av uskifteattester enn for skifteattester. For skifteattester er ressursbruken beregnet slik:

Tabell 3.1 Ressursbruk skifteattester

Ressursbruk	Timer	Timepris	Totalt
Saksbehandlere	1,75	400	700
Drift	1,75	160	280
IKT-systemer	1,75	60	105
Gebyradministrasjon			63
Totalt			1148

For uskifteattester er ressursbruken beregnet slik:

Tabell 3.2 Ressursbruk uskifteattester

Ressursbruk	Timer	Timepris	Totalt
Saksbehandlere	1,3	400	520
Drift	1,3	160	208
IKT-systemer	1,3	60	78
Gebyradministrasjon			63
Totalt			869

Det foreslås på denne bakgrunn at gebyret for utstedelse av skifteattester settes til rettsgebyret, som for tiden er 1 130 kroner. For utstedelse av

uskifteattester foreslås gebyret fastsatt til 0,75 R, som for tiden utgjør 847,50 kroner.

Departementet foreslår at gebyret hjemles i ny § 21 i kapittel 5 om skifte- og konkursbehandling mv. i rettsgebyrloven.

Det tas sikte på årlige justeringer av rettsgebyret, slik at gebyret for domstolens tjenester vil følge disse endringene. Gjennom å knytte gebyrfastsettelsen til rettsgebyret vil fremtidige reguleringer av gebyret bli forenklet, samtidig som man gjennom justering av multiplikatoren kan sikre at gebyret tilsvarer selvkost for utstedelse av attestene.

På bakgrunn av høringen mener departementet at gebyret, i alle fall inntil en egnet betalingsløsning er etablert, også må kunne betales på etterskudd. Inntil videre foreslås det derfor at gebyret kan innkreves etterskuddsvis. Departementet vil gi forskrift om etterskuddsvis innkreving med hjemmel i rettsgebyrloven § 3 annet ledd.

Oslo byfogdembete og Sør-Trøndelag tingrett har under høringen tatt til orde for at det bør innføres gebyr for kopiering av skifteattester og visse andre dokumenter i avsluttede saker. Departementet følger ikke opp dette i denne proposisjonen.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Domstoladministrasjonen har opplyst at domstolene utsteder ca. 20 000 skifteattester og ca. 11 000 uskifteattester årlig. Forslaget gir dermed ca. 32 mill. kroner i årlige inntekter til staten. Halvårseffekten av et nytt felles gebyr for skifteattester, uskifteattester og fullmakter ved bo av mindre verdi ble lagt inn i statsbudsjettet for 2018, jf. Innst. 6 S (2017–2018). Ettersom det ikke foreslås innført gebyr for utstedelse av fullmakter ved bo av mindre verdi etter skifteloven § 80, og gebyret for

uskifteattester foreslås satt til 0,75 R, vil halvårseffekten for 2018 bli redusert med om lag 3,8 mill. kroner.

Gebyrene vil medføre noe økte kostnader til administrasjon og innkreving av gebyrer i domstolene. Dette er begrensede kostnader som det legges opp til at dekkes innenfor domstolenes og Justis- og beredskapsdepartements rammer.

5 Merknader til endringer i rettsgebyrloven

Til ny § 21

Bestemmelsen gjelder gebyrer for domstolenes utstedelse av skifteattester og uskifteattester.

Etter *første punktum* skal det betales gebyr tilsvarende rettsgebyret for utstedelse av skifteattester.

Etter *annet punktum* skal det betales 0,75 R for utstedelse av uskifteattester.

Til ikrafttredelsesbestemmelsen

Det foreslås at endringene i rettsgebyrloven trer i kraft 1. juli 2018. Dette innebærer at det skal betales gebyr for attester som utstedes på denne datoen eller senere.

Justis- og beredskapsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i rettsgebyrloven (gebyr for skifteattest og uskifteattest).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i rettsgebyrloven (gebyr for skifteattest og uskifteattest) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag
til lov om endringer i rettsgebyrloven
(gebyr for skifteattest og uskifteattest)

I

I lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr skal ny § 21 lyde:

For utstedelse av skifteattest i medhold av skifteloven betales rettsgebyret. For utstedelse av uskifteattest i medhold av skifteloven betales 0,75 ganger rettsgebyret.

II

Loven trer i kraft 1. juli 2018.

